

Формуляр за частична предварителна оценка на въздействието*

(Приложете към формуляра допълнителна информация/документи)

<p>Институция: Министерство на образованието и науката</p>	<p>Нормативен акт: Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Постановление № 44 на МС от 14.03.2019 г. за осигуряване на преподаватели по български език и литература в чуждестранни висши училища (Обн., ДВ, бр. 23 от 19.03.2019 г.)</p>
<p>За включване в законодателната/оперативната програма на Министерския съвет за периода: <i>1 юли - 31 декември 2019 г.</i></p>	<p>Дата: <i>19 юли 2019 г.</i></p>
<p>Контакт за въпроси: Владима Попова-Натова - главен експерт в дирекция „Образование на българите зад граница и училищна мрежа" в Министерството на образованието и науката</p>	<p>Телефон: 02 9217 582</p>
<p>1. Дефиниране на проблема</p> <p><i>1.1. Кратко опишете проблема и причините за неговото възникване. Посочете аргументите, които обосновават нормативната промяна.</i></p> <p>Настоящата частична предварителна оценка на въздействието на Постановление на Министерския съвет (МС) за изменение и допълнение на Постановление № 44 на МС (ПМС № 44) от 14.03.2019 г. за осигуряване на преподаватели по български език и литература в чуждестранни висши училища е следствие от необходимостта да бъдат предприети действия за</p>	

прецизиране на разпоредбите, свързани с осигуряването на преподаватели по български език и литература, които да преподават в чуждестранни висши училища.

С ПМС № 44/ 2019 г. се регламентират осъществяваните от Министерството на образованието и науката (МОН) дейности за нуждите и развитието на чуждестранната българистика. Тези дейности се осъществяват чрез командироването на преподаватели по български език и литература от българските държавни висши училища (ДВУ) в чуждестранни висши училища. За целта държавните висши училища в Република България, които имат акредитация в професионални направления от област на висшето образование "Хуманитарни науки" имат възможност да сключват споразумение с Министерството на образованието и науката.

След приемането на ПМС № 44/2019 г. в общественото пространство се породи дискусия относно разширяване кръга от потенциалните кандидати за преподавателите, които могат да бъдат командирвани в чуждестранни висши училища. Българската академия на науките (БАН) изложи становище за включването на научни работници от структурите на Академията в процеса на подбор на преподаватели и последващото им командироване в чуждестранни висши училища.

Направено беше и предложение за прецизиране на изискванията, регламентирани в чл. 5 от ПМС № 44, по отношение на професионалното направление „Филология“ в област на висшето образование "Хуманитарни науки", което кандидатите за участие в процедурата за подбор следва да са завършили. Предложението цели да се гарантират задълбочени езикови познания и подготовка за преподаване на български език у кандидатите.

Направено е и предложение за изменения и допълнения е свързано с обезпечаване на висшите училища със средства за дългосрочното командироване на преподавателите по български език и литература в чуждестранни висши училища и ефективното изпълнение на задълженията им по време на дългосрочната командировка. Причините за предложението произтичат от факта, че към момента МОН осигурява чрез трансфер на ДВУ финансови средства за обезпечаване на разходите за командировъчни пари, основни трудови възнаграждения и осигурителни вноски на командированите преподаватели, а искането на ДВУ е да се обезпечат финансово всички разходи, свързани с командироването на преподавателите.

Натрупаният опит в хода на работата, анализът на извършените дейности и направените изводи при изпълнение на ПМС № 44 идентифицират посочените по-горе проблеми и обосновават необходимостта от нормативната промяна.

1.2. Опишете какви са проблемите в прилагането на съществуващото законодателство или възникналите обстоятелства, които налагат приемането на ново законодателство.

Посочете възможно ли е проблемът да се реши в рамките на съществуващото законодателство чрез промяна в организацията на работа и/или чрез въвеждане на нови технологични възможности (например съвместни инспекции между няколко органа и др.).

В хода на изпълнение на ПМС № 44 от 14 март 2019 година (Постановлението) са идентифицирани някои проблеми, обуславящи неговото изменение и допълнение. Предложените промени могат да се групират в три основни направления:

Първото направление засяга обхвата на Постановлението, а именно субектите, които имат правомощия да изпращат преподаватели по български език и литература в чуждестранните висши училища. Предлага се делегирането на правомощия на научните институти на Българската академия на науките, които имат акредитация в професионално направление 2.1. „Филология“ от област на висшето образование „Хуманитарни науки“ да могат да командироваат преподаватели в чуждестранни висши училища. Това са:

- Институтът за български език „Проф. Любомир Андрейчин“;
- Институтът за литература;
- Институтът за балканистика с Център по тракология;
- Кирило-Методиевският научен център към БАН.

Промяната е обусловена от породилите се след приемането на ПМС № 44/ 2019 г. дискусии в обществото и изложеното становище на БАН за включването на научните работници от структурите на Академията в процедурите по подбор и последващо командироване на преподаватели в чуждестранни висши училища. Мотивите на БАН за включването на научните работници в обхвата на нормативния акт са следните: представителите на Академията:

- са желани преподаватели в чуждестранните университети и развиват преподавателска дейност към Докторантското училище на Центъра за обучение на БАН, включително по български език и култура за чуждестранни докторанти;
- имат важна роля при формирането и провеждането на научна и културна политика;
- създават траен интерес към българския език, литература и култура по света и са част от академичната общност както на национално, така и на международно ниво.

При сега действащото постановление е налице институционално стесняване на обхвата – проблем, който може да се преодолее чрез изменение и допълнение на ПМС № 44/ 2019 г.

Второто направление на предлаганите изменения касае изискванията, на които следва да отговарят кандидатите за преподаватели, участващи в процедурата за подбор, регламентирана в чл. 5 от ПМС № 44. Прецизира се изискването към кандидатите да имат завършена най-малко магистърската степен в професионално направление „Филология“, в област на висшето образование „Хуманитарни науки“, което ще гарантира задълбочените им езикови познания и

подготовката им за преподаване на български език на чуждестранни студенти. Държавните висши училища, които имат акредитация в професионално направление 2.1. „Филология“ от област на висшето образование „Хуманитарни науки“ са 6 (шест), както следва:

- Софийски университет „Св.Климент Охридски“;
- Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“;
- Великотърновски университет „Св.св.Кирил и Методий“;
- Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас;
- Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“;
- Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград,

а Научните институти на БАН с такава акредитация са цитирани по-горе.

Предложеното допълнение към чл. 5, т. 2 на ПМС № 44 се налага с оглед постигне на по-голяма гаранция относно езиковите познания и преподавателската подготовка на кандидатите и ефективното изпълнение на задълженията им по време на дългосрочната командировка.

Третото направление на предлаганите промени е свързано с идентифициран проблем при обезпечаване на висшите училища със средства за дългосрочното командироване на преподавателите по български език и литература в чуждестранните висши училища.

Към момента чл. 12 от ПМС № 44 предвижда осигуряването на средства за обезпечаване на разходите за командировъчни пари, основни трудови възнаграждения и осигурителни вноски на командированите преподаватели в чуждестранни висши училища чрез трансфер от бюджета на МОН по бюджетите на държавните висши училища, които имат сключено споразумение с Министерството. По този начин нормативният акт предвижда само осигуряването на средствата за командировъчни пари във валута за дългосрочно командированите в чужбина, съгласно Приложение 1 и 2 от Наредбата за дългосрочните командировки в чужбина чрез трансфер към висшите училища. В процеса на прилагането на нормативния акт и проведените срещи с представителите на държавните висши училища при сключването на споразуменията с тях беше установена необходимостта от обезпечаване на всички разходи, свързани с командироването на преподавателите – пътни разходи, разходи за медицинско обслужване и здравно осигуряване и други разходи, предвидени по реда на Наредбата за дългосрочните командировки.

Проектът предвижда и още едно допълнение на чл. 12, с което се цели осигуряването на учебна литература, помагала и материали, включително разходи за транспорт, в размер до 1500 лева за академична година за един командирован преподавател в чуждестранно висше училище. Средствата ще се предоставят чрез трансфер на държавните висши училища и институтите към БАН. Предложеното допълнение ще има положителен ефект върху имиджа на българските лектори в чуждестранните висши училища и ще допринесе за повишаване на качеството на

преподаването и интереса на чуждестранните студенти към българския език, литература и култура. Подобни успешни практики за безвъзмездно осигуряване на учебници и учебни помагала имат съседни страни, като Северна Македония, Хърватия, Словения и др.

Описаните по-горе предложения за промяна са свързани с конкретни текстове в сега действащото ПМС № 44/ 2019 г. и не могат да се решат в рамките на съществуващото законодателство чрез промяна в организацията на работа и/или чрез въвеждане на нови технологични възможности. Решаването на идентифицираните проблеми е възможно чрез приемане на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на ПМС № 44 от 14.03.2019 г. за осигуряване на преподаватели по български език и литература в чуждестранни висши училища.

С предложените промени се предлагат и съответните промени в Наредбата за дългосрочните командировки в чужбина, приета с ПМС № 252 от 2000 година.

1.3. Посочете дали са извършени последващи оценки на нормативния акт или анализи за изпълнението на политиката и какви са резултатите от тях?

Не са извършвани последващи оценки.

2. Цели

Посочете целите, които си поставя нормативната промяна, по конкретен и измерим начин и график, ако е приложимо, за тяхното постигане. Съответстват ли целите на действащата стратегическа рамка?

Целите, които ще се постигнат чрез нормативната промяна са:

- разширяване обхвата на ПМС № 44 с включването на БАН към субектите, които имат правомощия да изпращат преподаватели по български език и литература в чуждестранни висши училища, с оглед на засилване, популяризиране и укрепване на чуждестранната българистика;

- прецизиране на изискването към кандидатите за завършена най-малко магистърската степен в професионално направление „Филология“, в област на висшето образование „Хуманитарни науки“, с оглед на разширяване влиянието на българистиката по света и насърчаване изучаването на българския език на университетско ниво;

- осигуряване на финансови средства на ДВУ за всички разходи, свързани с командироването на преподавателите, в т.ч. и осигуряване на средства за учебна литература, помагала и материали, с оглед популяризиране на българския език, литература и култура зад граница;

- създаване на по-добри финансови условия на командированите преподаватели, с оглед повишаване на ефективността при изпълнение на задълженията им по време на дългосрочната командировка.

Постигането на целите ще спомогне за решаване на дефинираните проблеми и изисква сътрудничество между МОН, ДВУ и БАН за насърчаване ролята на държавните висши училища и научните институти в процеса.

Целите на Постановлението са в синхрон с приоритетите, заложи в стратегическата рамка за образование и обучение в европейски и национален план. Чрез осъществяването на предвидените нормативни промени ще се създадат условия за още по-ефективно изпълнение на политиката, свързана със засилване, популяризиране и укрепване на чуждестранната българистика и за изпълнение на националните задачи, свързани с утвърждаването и разширяването на българистиката в света.

Проектът на Постановление е съобразен с Мярка 351 „Създаване на условия за популяризиране на българския език и културно-историческото ни наследство по света“ от Програмата за управление на Правителството на Република България за периода 2017-2021 г.

3. Идентифициране на заинтересованите страни

Посочете всички потенциални засегнати и заинтересовани страни, върху които предложението ще окаже пряко или косвено въздействие (бизнес в дадена област/всички предприемачи, неправителствени организации, граждани/техни представители, държавни органи, др.).

Постановлението ще въздейства пряко върху целевата група – около 38 преподаватели по български език и литература в чуждестранните висши училища в общо 21 държави в Европа и Азия, а именно: в 14 държави от Европейския съюз (Австрия, Великобритания, ФРГ, Гърция, Ирландия, Италия, Полша, Румъния, Словакия, Словения, Унгария, Хърватия, Чешка Република, Франция); в 4 държави извън Европейския съюз (Албания, Руска Федерация, Украйна, Сърбия) и в три държави в Азия – Япония, Индия и Китай.

Заинтересована страна са и крайните потребители (бенефициенти) – студентите, изучаващи български език и литература в чуждестранните висши училища. За академичната 2017-2018 година в рамките на един семестър в българските лекторати са обучавани около 1110 студенти. За академичната 2018-2019 година този брой нараства, тъй като с финансовата подкрепа на МОН в четири нови университета във Франция, ФРГ, Китай и Япония се преподава български език.

Институциите - заинтересовани страни, върху които предложението ще окаже пряко въздействие, са:

- Министерството на образованието и науката;
- Държавните висши училища и институтите на БАН, в които работят командированите преподаватели;
- Министерството на външните работи и дипломатическите представителства на Република България в чужбина;
- Чуждестранните висши училища.

Постановлението ще окаже косвено въздействие върху група потенциални бенефициенти – студенти в чуждестранни висши училища, желаещи да изучават български език, който се конкурира с другите славянски езици (руски, словашки, сърбохърватски, словенски); изследователи и специалисти по българско културно и езиково наследство и учени-българисти в чужди висши училища.

4. Варианти на действие

Идентифицирайте основните регулаторни и нерегулаторни възможни варианти на действие от страна на държавата, включително варианта „Без действие“.

Идентифицирани са следните варианти на действие от страна на държавата:

Вариант 0 – да не се прави нищо (без действие; нулев вариант);

Вариант 1 – предприемане на нормативна промяна.

Вариант 0 – без действие.

Нулевият вариант означава да не се предприемат никакви действия. Ако се приложи вариантът „Без действие“ съществуващите в момента правила относно осигуряване на преподаватели по български език и литература в чуждестранни висши училища няма да бъдат допълнени с приложенията на ДВУ и БАН за разширяване на институционалния обхват при подбор на кандидати; за прецизиране на изискванията, регламентирани в чл. 5 от ПМС № 44, по отношение на професионалното направление в област на висшето образование "Хуманитарни науки", което кандидатите за участие в процедурата за подбор следва да са завършили; за финансово обезпечаване на всички разходи, свързани с командироването на преподавателите.

Ако не се предприемат действия за преодоляване на дефинираните проблеми и за постигане на заложените цели ще се наблюдават някои негативни тенденции – стеснен обхват при избора на преподаватели, липса на изискване за конкретно професионално направление от област на висшето образование "Хуманитарни науки", което кандидатите следва да са завършили; непълнота при финансовото осигуряване на процедурата по командироване.

Липсват субективни и обективни данни, от които би могло да се направи извод, че проблемът може да се разреши без предприемане на никакви действия. Поради горепосоченото Вариант 0 – да не се предприема нищо, в конкретния случай е неефективен.

Вариант 1 – предприемане на нормативна промяна.

Приемането на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на ПМС № 44/ 2019 г. за осигуряване на преподаватели по български език и литература в чуждестранни висши училища ще осигури по-добри условия за осъществяване на дейностите за развитие на чуждестранната българистика от страна на МОН.

Конкретните действия, които се предлага да бъдат предприети при евентуално реализиране на този вариант могат да се групират в три основни направления:

Първо: разширяване обхвата на Постановлението чрез допълване на субектите, които имат правомощия да изпращат преподаватели по български език и литература в чуждестранните висши училища. Предлага се и научните институти на Българската академия на науките, които имат акредитация в професионално направление 2.1. „Филология“ от област на висшето образование „Хуманитарни науки“ да могат да командирова преподаватели в чуждестранни висши училища. Учените от цитираните по-горе институти на БАН са с много висока квалификация, с академични длъжности професор, доцент, гл. асистент, и с научни степени доктор на филологическите науки или доктор, което обосновава необходимостта от включването им в процедурата по кандидатстване и последващо командироване за лектори в чужбина.

Второ: прецизиране на изискването към кандидатите за завършена най-малко магистърската степен в професионално направление „Филология“, в област на висшето образование (ВО) „Хуманитарни науки“. Прецизирането се налага поради факта, че в тази област на ВО са включени четири професионални направления: „Филология“, „История и археология“, „Философия“, „Религия и теология“. Внасянето на конкретика в разпоредбата на чл. 5 от Постановлението ще гарантира наличието на задълбочени езикови познания и подготовка на кандидатите за преподаване на български език на чуждестранни студенти.

Трето: финансово обезпечаване на всички разходи, свързани с командироването на преподавателите – в т.ч. разходи за дневни командировъчни пари, пътни разходи, разходи за медицинско обслужване и здравно осигуряване, съгласно Наредбата за дългосрочните командировки в чужбина; основни трудови възнаграждения и осигурителни вноски на командированите преподаватели; средства за учебна литература, помагала и материали, включително и разходи за транспорт в размер до 1500 лева за академична година за един

командиран преподавател в чуждестранно висше училище. Средствата ще се осигуряват като трансфер по бюджетите на държавните висши училища и БАН чрез бюджета на Министерството на образованието и науката. МОН осигурява и към настоящия момент финансови средства за командироване на преподавателите, в т.ч. пътни и командировъчни средства, на основание Наредбата за дългосрочните командировки в чужбина. С проекта на акт се предвижда да бъде разширен обхватът на осигурените средства с осигуряване при необходимост и на средства за командироване в трети страни и/или средства за транспорт при връщане в страната по служебни причини, както и на средства за учебна и помощна литература. Необходимите средства с индикативен годишен размер до 100 000 лева /сто хиляди лева/ са в рамките на утвърдените със Закона за държавния бюджет на Република България средства по бюджета на МОН за съответната година.

Чрез предложените нормативни промени ще се осигури възможност за изпълнение на политиката, свързана със засилване, популяризиране и укрепване на чуждестранната българистика и за изпълнение на националните задачи по Мярка 351 „Създаване на условия за популяризиране на българския език и културно-историческото ни наследство по света“ от Програмата за управление на Правителството на Република България за периода 2017-2021 г.

С предложеното изменение и допълнение на ПМС № 44/ 2019 г. се предлагат и съответните промени в Наредбата за дългосрочните командировки в чужбина, приета с ПМС № 252 от 2000 година.

На основание горепосоченото – Вариант 1 следва да се приеме като необходим и възможен.

5. Негативни въздействия

Опишете качествено (при възможност – и количествено) всички значителни потенциални икономически, социални, екологични и други негативни въздействия за всеки един от вариантите, в т.ч. разходи (негативни въздействия) за идентифицираните заинтересовани страни в резултат на предприемане на действията. Пояснете кои разходи (негативни въздействия) се очаква да бъдат второстепенни и кои да са значителни.

Вариант 0. Прилагането на нулев сценарий и запазването на текущото състояние на правната уредба за осигуряване на преподаватели по български език и литература в чуждестранни висши училища ще има негативно въздействие. При прилагането на нулев сценарий няма да бъде разширен институционалният обхват при подбор на преподаватели; няма да бъдат прецизирани изискванията към кандидатите за преподаватели, участващи в процедурата за подбор, регламентирана в чл. 5 от Постановлението; няма да бъдат финансово осигурени всички

разходи, свързани с командироването на преподавателите; може да се наблюдават негативни тенденции, свързани с намаляване на броя на студентите, желаещи да изучават български език в чуждестранни висши училища, който се конкурира с руския език и другите южнославянски езици (словашки, сърбохърватски, словенски).

Крайните потърпевши от това развитие ще бъдат преподавателите, командировани в чужди висши училища, както и техните студенти, изучаващи български език и литература в чуждестранни висши училища на два континента – Европа и Азия.

Този вариант ще се отрази в негативен план и върху финансовите взаимоотношения между МОН, ДВУ и БАН, поради факта, че няма да бъдат обезпечени в пълна степен всички разходи, свързани с командироването на преподавателите.

Прилагането на нулев сценарий и непредприемането на никакви действия обуславя рискове и отрицателни последици в социален и икономически аспект.

Запазването на текущото положение не е свързано с негативни ефекти относно екологичното равновесие, както и няма да доведе до промяна в административните тежести на бизнеса.

Вариант 1. В процеса на изготвяне на настоящата частична предварителна оценка на въздействието не са идентифицирани потенциални негативни въздействия в резултат на нормативната промяна.

Прилагането на Вариант 1 не би следвало да доведе до отрицателно влияние върху заинтересованите и засегнатите страни и не би следвало да има отрицателни икономически, социални, екологични и други негативни ефекти.

6. Положителни въздействия

Опишете качествено (при възможност – и количествено) всички значителни потенциални икономически, социални, екологични и други ползи за идентифицираните заинтересовани страни за всеки един от вариантите в резултат на предприемане на действията. Посочете как очакваните ползи кореспондират с формулираните цели.

Вариант 0. При неприемане на Постановлението, действащите към момента правила относно осигуряване на преподаватели по български език и литература в чуждестранни висши училища няма да бъдат актуализирани - изменени и допълнени. Като цяло не се очакват положителни въздействия по отношение на нито една от заинтересованите страни.

При бездействие не се предвиждат потенциални икономически, социални, екологични и други ползи.

Вариант 1. Приемането и изпълнението на Постановлението се очаква да окаже положително въздействие спрямо всички заинтересовани и засегнати страни. То е отговор на новите реалности, свързани с осигуряването на преподаватели по български език и литература в чуждестранни висши училища.

Постановлението ще има положително въздействие по отношение на преподавателите. Очаква се подобряване на условията при командироването им (включително и във финансов аспект), което ще повиши ефективността от тяхната работа.

Позитивно въздействие Постановлението ще има и спрямо студентите, изучаващи български език и литература в чуждестранни висши училища, като от една страна ще се гарантира високото ниво на езикови познания и подготовка на преподаващите български език, а от друга страна ще се осигурят учебна литература и помагала на преподавателите, което е предпоставка за обогатяване на учебния процес.

Този вариант ще се отрази положително и върху финансовите взаимоотношения между МОН, ДВУ и БАН, поради факта, че ще бъдат обезпечени в пълна степен всички разходи, свързани с командироването на преподавателите.

В стратегически план се очакват положителни въздействия, свързани със засилване, популяризиране и укрепване на чуждестранната българистика, както и със създаване на условия за популяризиране на българския език и културно-историческото ни наследство по света.

Очакваните ползи пряко кореспондират с формулираните цели и са в посока решаване на дефинираните проблеми.

В най-общ план приемането и изпълнението на Постановлението ще има положително въздействие в социален и икономически аспект.

В резултат на горепосоченото се налага изводът, че Вариант 1 съдържа потенциал за разрешаването на идентифицираните проблеми.

7. Потенциални рискове

Посочете възможните рискове от приемането на нормативната промяна, включително възникване на съдебни спорове.

Не са установени възможни рискове от приемането на нормативната промяна, включително възникване на съдебни спорове.

8.1. Административната тежест за физическите и юридическите лица:

- Ще се повиши
- Ще се намали

X Няма ефект

Приемането и действието на Постановлението нямат ефект върху административната тежест за физическите и юридическите лица.

8.2. Създават ли се нови регулаторни режими? Засягат ли се съществуващи режими и услуги?

Не се създават нови регулаторни режими и не се засягат съществуващи режими и услуги.

9. Създават ли се нови регистри?

Когато отговорът е „да“, посочете колко и кои са те:

С Постановлението не се създават нови регистри.

10. Как въздейства актът върху микро-, малките и средните предприятия (МСП)?

Актът засяга пряко МСП

X Актът не засяга МСП

Няма ефект

Постановлението не засяга пряко МСП.

11. Проектът на нормативен акт изисква ли цялостна оценка на въздействието?

Да

X Не

Проектът на нормативен акт не изисква цялостна оценка на въздействието.

12. Обществени консултации

Обобщете най-важните въпроси за консултации в случай на извършване на цялостна оценка на въздействието или за обществените консултации по чл. 26 от Закона за нормативните актове. Посочете индикативен график за тяхното провеждане и видовете консултациялни процедури.

Провеждането на обществени консултации се осъществява по чл. 26 от Закона за нормативните актове.

13. Приемането на нормативния акт произтича ли от правото на Европейския съюз?

Моля посочете изискванията на правото на Европейския съюз, включително информацията по т. 8.1 и 8.2, дали е извършена оценка на въздействието на ниво Европейски съюз, и я приложете (или посочете връзка към източник).

Да

Не

Приемането на нормативния акт не произтича от правото на Европейския съюз.

14. Име, длъжност, дата и подпис на директора на дирекцията, отговорна за изработването на нормативния акт:

Име и длъжност: Наталия Михалевска- директор на дирекция "Образование на българите зад граница и училищна мрежа" в МОН

Дата: 19.07.2019 г.

Подпис: